

Náklady právního zastoupení

Je-li předmětem řízení plnění ocenitelné penězi, je třeba zásadně při určení výše náhrady nákladů řízení postupovat primárně podle § 8 odst. 1 vyhlášky č. [177/1996](#) Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, a nelze proto vycházet z tarifní hodnoty věci stanovené v § 9 téhož předpisu. Opačný postup může znamenat porušení základního práva na soudní ochranu a zásahu do legitimního očekávání vlastnického práva (čl. 36 odst. 1 a čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod).

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. II.ÚS 3192/23 ze dne 22.5.2024)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele Mgr. V.P., advokáta, sídlem J., proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 25. srpna 2023 č. j. 13 Co 249/2023-180 a usnesení Okresního soudu v Sokolově ze dne 16. května 2023 č. j. 7 C 421/2020-163, za účasti Krajského soudu v Plzni a Okresního soudu v Sokolově, jako účastníků řízení, a Mgr. L.Š., advokáta, sídlem S., jako vedlejšího účastníka řízení, tak, že usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 25. srpna 2023 č. j. 13 Co 249/2023-180 a usnesením Okresního soudu v Sokolově ze dne 16. května 2023 č. j. 7 C 421/2020-163 byla porušena práva stěžovatele zaručená čl. 36 odst. 1 a čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 25. srpna 2023 č. j. 13 Co 249/2023-180 a usnesení Okresního soudu v Sokolově ze dne 16. května 2023 č. j. 7 C 421/2020-163 se ruší.

Z odůvodnění

I. Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Stěžovatel se ústavní stížností domáhá podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a § 72 a násl. zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), zrušení shora uvedených soudních rozhodnutí, neboť má za to, že jimi došlo k porušení jeho ústavně zaručených práv podle čl. 11 odst. 1, čl. 26 odst. 3, čl. 28, čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 2 a odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina"), jakož i čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva") a čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.

2. Z ústavní stížnosti, jakož i z vyžádaného soudního spisu Okresního soudu v Sokolově (dále jen "okresní soud") sp. zn. 7 C 421/2020, se podává, že P. F. Z., nyní ve VTOS ve Věznici Horní Slavkov, sídlem ul. Hasičská 785, Horní Slavkov (dále jen "žalobce") se v řízení domáhal po vedlejším účastníkovi zaplacení částky 48 000 000 Kč jako nemajetkové újmy, která mu měla vzniknout v důsledku nepodání dovolání vedlejším účastníkem, který jej zastupoval v trestním řízení. Usnesením ze dne 22. 5. 2020 č. j. 5 C 36/2020-21 ustanovil Okresní soud v Jičíně žalobci zástupce, a to stěžovatele, postupem podle § 30 odst. 1 a odst. 2 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "o. s. ř."), a to z řad advokátů.

3. Okresní soud napadeným usnesením přiznal stěžovateli za zastupování žalobce v řízení odměnu v částce 39 884,61 Kč s tím, že aplikoval § 9 odst. 4 písm. a) vyhlášky č. [177/1996](#) Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále jen "advokátní tarif"), a stanovil tarifní hodnotu sporu na částku 50 000 Kč

(zadosti učinění za imateriální újmu způsobenou pochybením vedlejšího účastníka při výkonu advokacie), kdy podle § 7 bodu 1 advokátního tarifu činí sazba mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby z této tarifní hodnoty částku 3 100 Kč.

4. K odvolání stěžovatele rozhodl Krajský soud v Plzni (dále jen "krajský soud") napadeným usnesením, že se usnesení okresního soudu mění tak, že se stěžovateli jako ustanovenému právnímu zástupci žalobce přiznává odměna v částce 40 184,61 Kč. I krajský soud vyšel ze stejné tarifní hodnoty, přičemž nadto aplikoval § 12a advokátního tarifu, ale současně též přiznal stěžovateli, oproti okresnímu soudu, další úkony právní služby (nahlédnutí do spisu dne 2. 11. 2020 a také poradu stěžovatele s žalobcem dne 3. 10. 2022, včetně náhrady cestovních výloh a za promeškaný čas). Další porady stěžovatele s žalobcem již nepokládal krajský soud za účelné, a to včetně výdajů na cestu na tyto porady.

II. Argumentace stěžovatele

5. Stěžovatel zejména (a ve shrnutí) namítá vady napadených usnesení spočívající především v nesprávně nepřiznané odměně za provedené úkony právní služby, které stěžovatel vykonal účelně, vázán svými stavovskými předpisy, dále nesprávně stanovené tarifní hodnotě pro výpočet odměny za úkony právní služby a konečně napadá i nesprávný postup krajského soudu při snížení výše mimosoudní odměny v neprospěch stěžovatele jako jediného odvolatele, a tedy v rozporu se zásadou zákazu reformatio in peius v civilním řízení. Stěžovatel je přesvědčen, že jeho odměna se měla počítat z mimosmluvní odměny z tarifní hodnoty 48 000 000 Kč, což odpovídá částce 63 500 Kč za jeden úkon právní služby, a dále rozporuje též jednotlivé přiznané úkony právní služby.

III. Vyjádření účastníků a vedlejšího účastníka

6. Soudce zpravodaj podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkům a vedlejšímu účastníku řízení.

7. Krajský soud ve svém vyjádření zrekapituloval napadené usnesení a svůj postup, přičemž zdůraznil, že setrvá na stanovené tarifní hodnotě a námitku směřující k porušení zásady reformatio in peius považuje za nedůvodnou, když na rozhodnutí o odměně ustanoveného právního zástupce tato zásada nedopadá.

8. Okresní soud se k věci samé nevyjádřil.

9. Vedlejší účastník ve svém vyjádření uvedl, že v tomto konkrétním případě, kdy byl žalobcem žalován, je nutné přisvědčit stěžovateli v tom, že žalobce si opakovaně stěžoval (zejména na ČAK) na prakticky všechny advokáty, kteří mu poskytovali právní služby (zpravidla na základě ustanovení), a podával proti těmto žaloby, to vše z důvodu jím tvrzeného porušení povinností těchto advokátů, a tedy stěžovatel s tímto vědomím se musel k věci postavit a být o to důslednější v plnění povinností advokáta. Tyto okolnosti tak měly soudy zohlednit i při vypořádávání vyúčtování odměny stěžovatele. Vzhledem k tomu, že se prakticky s celou argumentací stěžovatele v jeho ústavní stížnosti ztotožňuje, odkázal na podanou ústavní stížnost a navrhl, aby jí bylo vyhověno.

10. Žalobce se k ústavní stížnosti nevyjádřil. Vzhledem k tomu se má za to, že se postavení vedlejšího účastníka vzdal (§ 28 odst. 2 a § 63 zákona o Ústavním soudu ve spojení s § 101 odst. 4 o. s. ř.).

11. Soudce zpravodaj zaslal výše rubrikovaná vyjádření stěžovateli k případné replice, tento však této možnosti nevyužil.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

12. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení. Dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je advokátem, tudíž nemusí být právně zastoupen jiným advokátem [srov. stanovisko pléna ze dne 8. 10. 2015 sp. zn. Pl. ÚS-st. 42/15 (ST 42/79 SbNU 637; 290/2015 Sb.); všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>] a ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a contrario), neboť stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva.

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

13. Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), který stojí mimo soustavu soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy). Vzhledem k tomu jej nelze, vykonává-li svoji pravomoc tak, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému soudnímu rozhodnutí, považovat za další, "superrevizní" instanci v systému obecné justice, oprávněnou vlastním rozhodováním (nepřímo) nahrazovat rozhodování soudů. Úkolem Ústavního soudu je "toliko" přezkoumat ústavnost soudních rozhodnutí, jakož i řízení, které jejich vydání předcházelo. Proto vedení řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad podústavního práva a jeho použití na jednotlivý případ je v zásadě věcí soudů, a o zásahu Ústavního soudu do jejich rozhodovací činnosti lze uvažovat za situace, kdy je jejich rozhodování stíženo vadami, které mají za následek porušení ústavnosti (tzv. kvalifikované vady); o jaké vady jde, lze zjistit z judikatury Ústavního soudu.

14. Proces interpretace a aplikace podústavního práva pak bývá stížen takovouto kvalifikovanou vadou zpravidla tehdy, nezohlední-li obecné soudy správně (či vůbec) dopad některého ústavně zaručeného základního práva (svobody) na posuzovanou věc, nebo se dopustí - z hlediska řádně vedeného soudního řízení - neakceptovatelné "libovůle", spočívající buď v nerespektování jednoznačně znějící kogentní normy, nebo ve zjevném a neodůvodněném vybočení ze standardů výkladu, jenž je v soudní praxi podáván, resp. který odpovídá všeobecně přijímanému (doktrinálnímu) chápání dotčených právních institutů [srov. např. náleze ze dne 25. 9. 2007 sp. zn. Pl. ÚS 85/06 (N 148/46 SbNU 471)].

15. Ústavní soud v nálezu ze dne 21. 4. 2011 sp. zn. II. ÚS 2388/10 (N 80/61 SbNU 261) uvedl, že rozhodování o odměně advokáta, coby ustanoveného zástupce či opatrovníka podle § 140 odst. 2 o. s. ř. je, co do podstaty, odlišné od rozhodování o náhradě nákladů řízení účastníků řízení podle § 142 a násl. o. s. ř., byť v obou případech zpravidla jde především o odměnu a hotové výlohy advokáta. Je totiž třeba vyjít z toho, že je-li účastníku řízení ustanoven zástupcem advokát, platí jeho hotové výdaje a odměnu za zastupování stát. Stát se v takovém případě de facto ocitá v roli advokátova klienta, a tudíž i jejich vzájemný vztah je nutno posuzovat podle příslušných ustanovení advokátního tarifu a jiný postup v takovém případě zpravidla nelze považovat za správný a spravedlivý [srov. též náleze ze dne 11. 4. 2006 sp. zn. IV. ÚS 763/05 (N 82/41 SbNU 79)].

16. Ústavní soud opakovaně zdůrazňuje, že podle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány i osoby. Ústavní soud dává setrvale najevo, že tento příkaz platí i pro něj [srov. např. již náleze ze dne 12. 6. 1997 sp. zn. IV. ÚS 197/96 (N 118/6 SbNU 353)], takže i pro posouzení této ústavní stížnosti je klíčové zejména to, postupovaly-li obecné soudy v souladu se závěry a právními názory uvedenými v nálezech ve skutkové a právně obdobných věcech.

17. Ústavní soud již v nálezu ze dne 8. 3. 2023 sp. zn. I. ÚS 3281/22 dovedl, že § 9 advokátního tarifu lze užít pouze tehdy, nelze-li hodnotu věci nebo práva vyjádřit v penězích nebo lze-li ji zjistit jen s nepoměrnými obtížemi. S ohledem na další judikaturu Ústavní soud v nálezu ze dne 13. 12.

2023 sp. zn. III. ÚS 2040/22 dovedil, že takový zásah do majetkové sféry může být s ohledem na konkrétní okolnosti případu citelný. Proto musí obecný soud možnou ocenitelnost předmětu řízení vždy zkoumat (srov. k tomu např. náleze ze dne 24. 3. 2011 sp. zn. II. ÚS 538/10), když eventuální obtíže při ocenění hodnoty věci nebo práva ve smyslu § 9 advokátního tarifu musí soud poměřovat s mírou disproporce, která účastníku řízení může vzniknout při použití náhradní tarifní hodnoty namísto primárního kritéria hodnoty věci nebo práva. Poměřovat je konečně nutné podle Ústavního soudu rovněž § 9 odst. 1 advokátního tarifu předvídané "nepoměrné obtíže" při zjišťování hodnoty sporu nebo práva s celkovou délkou a obtížností řízení o věci samé. Čím složitější je totiž řízení jako takové, tím spíše lze tolerovat jistou časovou prodlevu a náklady spojené s oceněním sporu. Uvedené východisko je podle Ústavního soudu podpořeno i nálezem ze dne 19. 12. 2017 sp. zn. IV. ÚS 2688/15, podle něhož má obecný soud nutnost ocenění hodnoty věci nebo práva pro účely rozhodnutí o náhradě nákladů řízení předvídat již během řízení a má této skutečnosti přizpůsobit svůj postup.

18. Ústavní soud ve svém recentním nálezu ze dne 10. 4. 2024 sp. zn. IV. ÚS 1788/23 shrnul a vyložil svou dosavadní rozhodovací praxi tak, že je nutno právní závěry obsažené v nálezech sp. zn. I. ÚS 3281/22 a sp. zn. III. ÚS 2040/22 vykládat tak, že rozhodující není, zda již na začátku řízení je známa hodnota věci nebo práva; je to naopak soud, jenž musí vyvinout aktivitu k tomu, aby mohl o náhradě nákladů řízení rozhodnout na základě hodnoty sporu. Podstata právního názoru Ústavního soudu pak spočívá v tom, že je-li předmětem řízení plnění ocenitelné penězi, je třeba při určení výše náhrady nákladů řízení postupovat primárně podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu a nelze proto vycházet z tarifní hodnoty věci stanovené v § 9 advokátního tarifu. Jinak řečeno, ustanovení § 9 odst. 4 advokátního tarifu nelze číst izolovaně, nýbrž v kontextu jeho odst. 1. To konkrétně znamená, že částka 50 000 Kč se nepovažuje za tarifní hodnotu ve věcech osobnostních práv nebo náhrady nemajetkové újmy paušálně ve všech případech, nýbrž pouze tehdy, "nelze-li hodnotu věci nebo práva vyjádřit v penězích nebo lze-li ji zjistit jen s nepoměrnými obtížemi." Nemůže tedy obstát usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2021 sp. zn. 25 Cdo 3771/2020 podporující v podstatě automatickou aplikaci náhradní tarifní hodnoty podle § 9 advokátního tarifu v případě, že se rozhoduje o náhradě za nemateriální újmu na osobnostních právech.

19. V nyní posuzované věci je proto podstatnou okolností, že jak je patrné z vyžádaného soudního spisu, od samého počátku byla "hodnota sporu" dána částkou 48 000 000 Kč (viz první odstavce odůvodnění usnesení Okresního soudu v Jičíně ze dne 22. 5. 2020 č. j. 5 C 36/2020-21, kterým byl stěžovatel ustanoven žalobci k ochraně jeho práv), přičemž tato se v průběhu řízení před obecnými soudy nikterak nezměnila. Byla-li proto odměna stěžovatele vypočtena podle § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu z tarifní hodnoty 50 000 Kč, je nutno takový postup obecných soudů hodnotit ve světle výše uvedeného jako neústavní, kterým porušily právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny ve spojení s ochranou jeho legitimního očekávání vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny. Lze proto shrnout, že obecné soudy ve věci stěžovatele nerozhodly v souladu se shora zmíněnou judikaturou Ústavního soudu. Při určení náhrady nákladů řízení totiž chybně vycházely z náhradní tarifní hodnoty ve smyslu § 9 odst. 4 advokátního tarifu (namísto § 8 odst. 1 advokátního tarifu), ačkoliv pro takový postup zjevně nebyly splněny podmínky. Postup zvolený obecnými soudy tedy neodpovídal uvedené nálezové judikatuře Ústavního soudu, přičemž tento odklon od ní není ani nijak vysvětlen.

20. Nad rámec uvedeného nutno dodat, že ve vztahu k jednotlivým (ne)přiznaným úkonům právní služby Ústavní soud shledává, že mu nepřísluší posuzovat otázku výše odměny v konkrétním případě, ostatně jako jakoukoliv jinou otázku podústavního práva, neboť to je svěřeno obecným soudům. Jak je patrné z vyžádaného soudního spisu, obecné soudy posoudily účelnost všech úkonů, které stěžovatel v průběhu řízení učinil, a jejich odůvodněné závěry nelze v tomto ohledu hodnotit jako neústavní.

21. Obdobně pak k námitce stěžovatele stran porušení zásady *reformatio in peius* Ústavní soud konstatuje, že se k obecnému zákazu *reformatio in peius* v souvislosti s rozhodováním o

nákladech řízení již opakovaně dříve vyjádřil tak, že tato zásada - obecně platná v trestním řízení - z občanského soudního řádu nikterak nevyplývá, a v jeho působnosti se neuplatní [srov. např. usnesení ze dne 16. 5. 2017 sp. zn. IV. ÚS 727/17, ze dne 12. 8. 2004 sp. zn. III. ÚS 230/04, ze dne 18. 4. 2001 sp. zn. II. ÚS 310/99, ze dne 15. 9. 2004 sp. zn. I. ÚS 380/04, ze dne 17. 8. 2005 sp. zn. IV. ÚS 14/04, ze dne 25. 6. 2007 sp. zn. IV. ÚS 603/06, ze dne 29. 11. 2007 sp. zn. III. ÚS 596/07, ze dne 12. 8. 2009 sp. zn. III. ÚS 1691/09, jakož i nálezy ze dne 8. 7. 1999 sp. zn. III. ÚS 87/99 (N 100/15 SbNU 31)]. Konkrétně případem osvobození od soudních poplatků v souvislosti s námitkou zákazu změny k horšímu se Ústavní soud rovněž v minulosti zabýval, přičemž uzavřel, že takový postup není protiústavní (usnesení ze dne 18. 4. 2001 sp. zn. II. ÚS 310/99 a ze dne 17. 8. 2021 sp. zn. II. ÚS 1969/21).

VI. Závěr

22. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem nezbývá než uzavřít, že napadenými soudními rozhodnutími byla porušena ve výroku nálezu uvedená ústavně zaručená práva stěžovatele. Z uvedených důvodů proto Ústavní soud podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a napadená soudní rozhodnutí podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona zrušil.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ušlý zisk](#)
- [Škoda vzniklá provozní činností](#)
- [Styk dítěte s osobou společensky blízkou](#)
- [Spotřebitel](#)
- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)